

УДК 351:614.2: 351.773(043.3)(477)

Ю. В. Самойлик,
 д. е. н., доцент, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
 Полтавська державна аграрна академія
 ORCID ID: 0000-0003-1335-2331

Л. О. Погребняк,
 директор КП "4 міська клінічна лікарня Полтавської міської ради",
 здобувач ступеня вищої освіти "Магістр з публічного управління та адміністрування",
 Полтавська державна аграрна академія
 ORCID ID: 0000-0002-8588-2158

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19—20.161

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

Iu. Samoilyk,
 Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Economy
 and International Economic Relationship, Poltava State Agrarian Academy
 L. Pogrebnyak,
 Director of ME "4 city clinical hospital of Poltava city council", Master's Degree
 of Public Management and Administration, Poltava State Agrarian Academy

THE DEVELOPMENT MANAGEMENT STRATEGY OF HEALTHCARE INSTITUTIONS UNDER THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION CHANGES

Проведено оцінювання сучасного стану системи охорони здоров'я в Україні, виявлено тенденції розвитку медицини та здійснено оцінювання основних індикаторів ефективності охорони здоров'я в Україні та обгрунтовано необхідність реформування цієї сфери. Обгрунтовано, що метою охорони здоров'я є комплекс дій, направлених на вирішення завдань з охорони здоров'я, основаних на принципах доступності, соціальної справедливості, високої якості, превентивності, своєчасності, простоти надання. Дано характеристику сутності медичної реформи в Україні, яка розпочалась у 2018 р., та відповідної нормативно-правової бази. Узагальнено результати реформування системи охорони здоров'я в Україні та обгрунтування напрямів стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах глобалізаційних змін у розрізі управлінських сфер: політико-правової, фінансово-економічної, організаційної, соціально-медичної.

The current state of the health care system in Ukraine has been assessed, trends in the development of medicine have been identified, and the main indicators of health care efficiency in Ukraine have been assessed, and the need to reform this area has been substantiated. It has been substantiated that the purpose of health care is a set of actions aimed at solving health care problems, based on the principles of accessibility, social justice, high quality, prevention, timeliness, ease of provision.

It has been proved that the modern vector of health care reform in Ukraine is primarily related to the decentralization strategy. Under such conditions, health care institutions become somewhat independent, which, on the one hand, allows to take into account regional development, respond quickly and flexibly to external challenges and determinants, but on the other hand, reducing government influence may lead to excessive commercialization of medicine, unpreparedness industry representatives to radical market introductions and the need to introduce elements of marketing to ensure the health care facilities effectiveness.

A description of the medical reform essence in Ukraine, which began in 2018, and the relevant regulatory framework has been given. The results of reforming the health care system in Ukraine have been summarized. An important step in reforming the health care system was the establishment of the National Health Service of Ukraine (NHSU), which is the central executive authority in the field of state financial guarantees of health care.

The main directions of strategic management of the health care facilities development under the condition of globalization changes in terms of management areas (political, legal, financial and economic, organizational, socio-medical) has been substantiated. It has been hypothesized that the health sector should be integrated with all sectors of the national economy, and the global goal of effective strategic management of health facilities is to reduce morbidity and prolong life expectancy, which will ultimately contribute to economic growth through increased productivity and labor quality.

Ключові слова: система охорони здоров'я, заклад охорони здоров'я, медична реформа, медична послуга, стратегія управління розвитком закладів охорони здоров'я, глобалізація.

Key words: health care system, health care institution, medical reform, medical service, development management strategy of healthcare institutions, globalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Забезпечення високого рівня охорони здоров'я людей — це першочергове завдання кожної держави. Насамперед, цінність людини для країни можливо оцінити через рівень розвитку медицини, адже за рахунок даної галузі можна забезпечити високу якість життя населення, зменшити кількість захворюваності, травматизму, смертності, подовжити тривалість життя. Метою охорони здоров'я є комплекс дій, направлених на вирішення вищеперерахованих завдань, основаних на принципах доступності, соціальної справедливості, високої якості, превентивності, своєчасності, простоти надання. Охорона здоров'я має задовольняти індивідуальні потреби пацієнтів та бути максимально адаптованою до сучасних вимог, які виникають в умовах глобалізації. Передусім, в умовах реформування медицини необхідно враховувати та максимально впроваджувати найкращі світові практики та розробки в галузі охорони здоров'я; забезпечувати постійний моніторинг санепідеміологічного стану в країні та за її межами, а також можливість його впливу на конкретне середовище; впроваджувати міжнародні підходи щодо управління у сфері охорони здоров'я; інтегрувати в глобальний простір у якості повноцінного суб'єкта, що здатний вкладати свій внесок у міжнародну медичну реформу. Особливо актуальним є питання формування стратегії управління розвитком закладу охорони здоров'я в умовах пандемії, викликаної вірусом COVID-19, оскільки за таких умов нагальну роль відіграє інтеграція національних медичних норм і правил у глобалізаційний простір.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання реформування медицини привертають увагу низки науковців, зокрема Т. Авраменко, М. Белінської, О. Вахненка, О. Возного, П. Гамана, Д. Карамішева, В. Князевича, В. Кравченка, Н. Кризини, В. Мортікова, О. Мусія, В. Пашкова, Я. Радиш, О. Савчука, Л. Стефанишина. Дослідники акцентують увагу на необхідності реформування системи охорони здоров'я та розробленні сучасної стратегії розвитку закладів охорони здоров'я, яка буде відповідати глобалізаційним трендам. Так, зокрема В.В. Мортіков зазначає, що охорона здоров'я є елементом національної безпеки, і тому реформування цієї сфери — одне з головних завдань сучасної України [8]. Ми цілком погоджуємось із цією точкою зору і вважаємо, що для забезпечення високого рівня національної безпеки потрібне удосконалення системи охорони здоров'я як на рівні окремих суб'єктів, так і на рівні галузі в цілому [13]. Подібну точку зору

Таблиця 1. Динаміка індикаторів людського розвитку в Україні, 1995—2017 рр.

Показники	Роки							Абсолютне відхилення 2017 р. (+,-) від	
	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	1995 р.	2010 р.
Видатки зведеного бюджету здоров'я у % до ВВП	4,8	2,9	3,5	4,0	3,6	3,2	3,4	-1,4	-0,6
Загальної суми видатків	10,7	10,2	10,9	11,8	10,4	9,0	9,7	-1	-2,1
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років	66,8	67,7	68,0	70,4	71,4	71,7	...	x	x
Загальний коефіцієнт смертності, %	15,4	15,4	16,6	15,2	14,9	14,7	14,5	-0,9	-0,7
Коефіцієнт смертності дітей у віці до 1 року, ‰	14,7	11,9	10,0	9,1	7,9	7,4	7,6	-7,1	-1,5
Кількість населення в розрахунку на одного лікаря, осіб	222	218	209	203	229	228	227	5	24

Джерело: узагальнено авторами за [3].

має Н.П. Кризина, яка зазначає, що "стратегічною метою державної політики у сфері охорони здоров'я є підвищення рівня здоров'я, поліпшення якості життя і збереження генофонду українського народу" [5].

Щодо головних векторів сучасного реформування системи охорони здоров'я перехід від суб'єктно-об'єктних ієрархічних управлінських систем до партнерства на різних рівнях. Даний меседж простежується в дослідженнях С.М. Вовк та Д.В. Карамішев, Н.М. Удовиченко, які вважають, що "сьогодні спостерігається процес переходу від моделі стратегічного керівництва, у центрі якої стоїть держава, до моделі співробітництва, за якою стратегічне керівництво є продуктом спільної діяльності широкого кола суб'єктів, що діють на рівні держави і суспільства: парламенти, міністерства, відомства, організації, комісії, бізнесові структури, громадські об'єднання, засоби масової інформації, громадяни; таке стратегічне керівництво в інтересах здоров'я розосереджене по горизонталі; це сприяє здійсненню спільних дій у загальних інтересах сектору охорони здоров'я та інших секторів економіки [2; 4].

Таким чином, проблематика формування ефективної стратегії управління закладом охорони здоров'я в сучасних умовах набуває нових рис та особливої актуальності. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням управління у сфері охорони здоров'я, в умовах глобалізаційних змін виникають нові тенденції та чинники, які потребують ретельних досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є оцінювання сучасного стану, тенденцій та результатів реформування системи охорони здоров'я в Україні та обґрунтування напрямів стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах глобалізаційних змін у розрізі управлінських сфер.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний вектор реформування системи охорони здоров'я в Україні насамперед пов'язаний зі стратегією децентралізації. За таких умов заклади охорони здоров'я набувають певної самостійності, що, з одного боку, дозволяє врахувати регіональні особливості розвитку, швидко і гнучко реагувати на зовнішні виклики та детермінанти, однак, з іншого боку, зменшення державних впливів може зумовити надмірну комерціалізацію медицини, неготовність представників галузі до радикаль-

Нормативно-правова база медичної реформи в Україні

Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років

Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1013-р

Закони України

«Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я»; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідкладних заходів у сфері охорони здоров'я»

Постанови Кабінету Міністрів України

«Деякі питання електронної системи охорони здоров'я» (від 25 квітня 2018 р. № 411); «Деякі питання щодо договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій» (від 25 квітня 2018 р. № 410); «Про затвердження вимог до надавача послуг з медичного обслуговування населення, з яким головними розпорядниками бюджетних коштів укладаються договори про медичне обслуговування населення» (від 28 березня 2018 р. № 391); «Про затвердження Методики розрахунку вартості послуги з медичного обслуговування» (від 27 грудня 2017 р. № 1075); «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби» (від 25 березня 2016 р. № 246); «Деякі питання договорів медичного обслуговування населення» (від 27.11.2019 № 1073); «Деякі питання реалізації державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій на 2020 рік» (від 27.11.2019 № 1119); «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення» від 24.12.2019 № 1086; «Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2020 році» (від 05.02.2020 № 65)

Накази Міністерства охорони здоров'я України

«Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу» (від 19.03.2018 № 503); «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги» (від 19.03.2018 № 504); «Про затвердження Примірної таблиці матеріально-технічного оснащення закладів охорони здоров'я та фізичних осіб – підприємців, які надають первинну медичну допомогу (від 26.01.2018 № 148); «Про затвердження Методики розрахунку тарифів» (від 19.12.2019 № 2559)

Рис. 1. Структура нормативно-правової бази медичної реформи в Україні

Джерело: узагальнено авторами на основі [9—12].

них ринкових впроваджень та необхідності впровадження елементів маркетингу для забезпечення ефективності функціонування закладів охорони здоров'я. Наслідком децентралізації в управлінні охороною здоров'я є часткове перенесення відповідальності безпосередньо на заклади охорони здоров'я, які не в змозі повністю виконувати всі управлінські функції.

На основі аналізу законодавчих актів Міщенко Д.А. [7] та Білик О.І. [1] та доходять до висновку, що законодавчо задекларовані не лише права громадян, а й механізми забезпечення цих прав. Однак, як зазначають науковці "взяті на себе зобов'язання в галузі охорони здоров'я держава виконує не повною мірою, існує розбіжність між законодавчо закріпленим правом громадян в реалізацію цього права на практиці; сьогодні спостерігається процес відчуження держави від своїх прямих і конституційних обов'язків з надання медичної допомоги населенню [1; 7]. Таким чином, нагальним є питання оптимального поєднання соціально-економічної та фінансової самостійності закладів охорони здоров'я та державного управління, регулювання та підтримки цієї сфери.

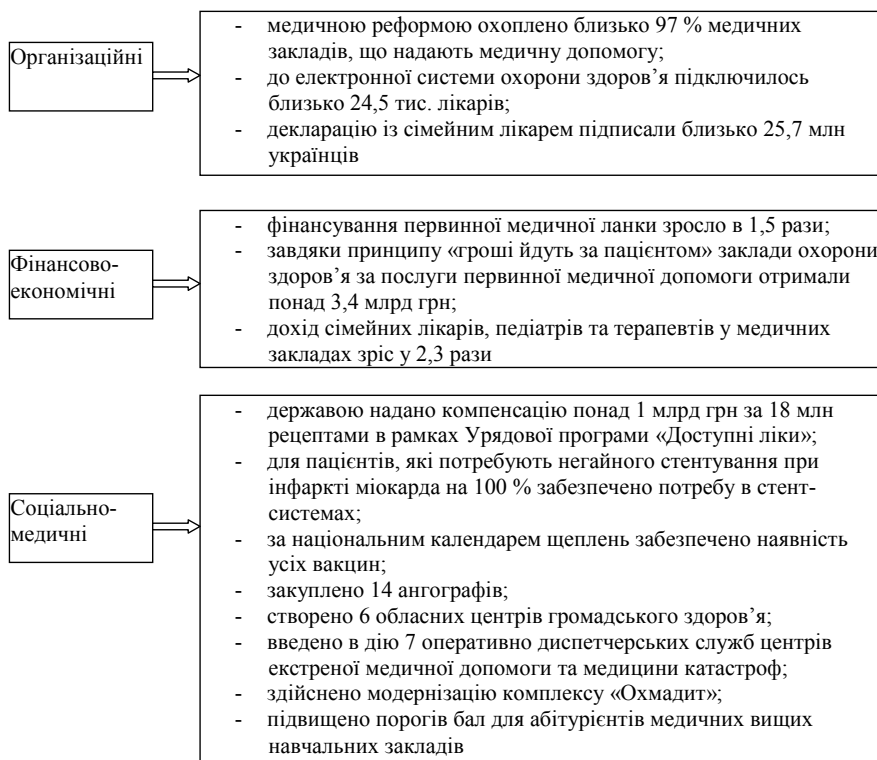

Рис. 2. Основні результати медичної реформи в Україні

Джерело: узагальнено авторами за [9—12].

Питання охорони здоров'я затверджене на законодавчому рівні. Так, згідно з Законом України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", охорона здоров'я в Україні — це система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [10]. Відповідно до зазначеної дефініції можна зробити висновок, що питання охорони здоров'я є всеохоплюючим і не обмежується лише наданням послуг з лікування, обстеження та реабілітації.

На думку Л.А. Яховченко, "система охорони здоров'я в Україні — це комплексна галузь, яка повинна ґрунтуватися на принципах ефективної взаємодії багатьох центральних органів влади на рівні Міністерства охорони здоров'я, фінансів, економічного розвитку і торгівлі, соціальної політики, освіти і науки та інших міністерств та відомств" [6]. У своєму визначенні науковець акцентує увагу на тому, що галузь охорони здоров'я є дотичною з більшістю інших галузей, оскільки забезпечує відтворення життєдіяльності, а отже, і продуктивності праці людей, які є основною розвитку економіки.

Для оцінки ефективності управління у сфері охорони здоров'я існує низка індикаторів (табл. 1). Узагальнюючи показники, наведені в таблиці 1, варто вказати на зниження частки фінансування охорони здоров'я у відсотках до ВВП з 4,8 % у 2000 р. до 3,4 % у 2017 р. Ця сума є недостатньою для забезпечення високого рівня охорони здоров'я.

Порівняно із 2000 р. збільшилася середня очікувана тривалість життя при народженні із 66,8 років у 2000 р.

до 71,7 років у 2016 р. На 0,9 п. п. зменшився загальний коефіцієнт смертності і становив 14,5. у 2017 р. Кількість населення в розрахунку на одного лікаря становить 227. За цим показником Україна знаходиться на одному рівні із європейськими країнами (наприклад, у Німеччині на одного лікаря припадає близько 250 осіб), однак якість медичних послуг в Україні залишається на нижчому рівні, порівняно із європейськими країнами. Таким чином, представлені дані підкреслюють необхідність реформування в системі охорони здоров'я.

Медична реформа в Україні стартувала на початку 2018 р., коли 30 січня 2018 р. набув чинності Закон України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" № 2168-VIII від 19.10.2017 р. [11]. Відповідно до основних положень даного закону сформовано основні етапи, кроки та стратегія трансформації системи охорони здоров'я відповідно до міжнародних прогресивних практик.

Вагомим кроком щодо реформування системи охорони здоров'я було створення Національної служби здоров'я України (НСЗУ), яка є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення через виконання таких завдань:

1. Реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій).

2. Виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій.

3. Внесення на розгляд Міністра охорони здоров'я пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення [9].

Діяльність національної служби здоров'я України та, по-суті, всіх закладів охорони здоров'я і України керується низкою нормативно-правових актів (рис. 1).

Наразі офіційно стартував другий етап медичної реформи, при цьому, досягнуто низку результатів. Основні положення медичної реформи зводяться насамперед до створення мінімального гарантованого пакету медичних послуг для населення відповідно до пріоритетів охорони здоров'я та можливостей державного фінансування. Таким чином, в Україні впроваджено принцип "гроші ходять за пацієнтом", згідно з яким державою не виділяються конкретні кошти на фінансування закладів охорони здоров'я, а оплачуватиме їх послуги за результатами діяльності. Наразі існує перелік безоплатних послуг, які фінансуються державою в межах програми медичних гарантій. Водночас процедура отримання цих безоплатних послуг залишається не зовсім зрозумілою для частини пацієнтів, а тому підлягає певній

критиці. Насамперед, сучасна медична реформа потребує тісного контакту із сімейним лікарем, який і приймає подальше рішення щодо направлення пацієнта до вузького спеціаліста.

Позитивним наслідком реформування системи охорони здоров'я в Україні є розбудова кардіологічних центрів та реконструкція стратегічних об'єктів, зокрема комплексу "Охмадит". Серед найбільш вагомих результатів медичної реформи в Україні доцільно проаналізувати низку показників, що свідчать про її ефективність (рис. 2).

На сьогодні розпочався процес автономізації закладів охорони здоров'я, який передбачає контрактні відносини з Національною службою здоров'я України, яка здійснює пряме фінансування за надані послуги з Державного бюджету. Також важливим кроком до дебіюрократизації системи охорони здоров'я є запровадження електронної системи e-Health. Це дозволяє зменшити паперовий документообіг, полегшити роботу медичного персоналу, обробляти статистичні дані, формувати стратегічні плани розвитку закладу охорони здоров'я. Враховуючи досягнуті результати медичної реформи, доцільно сформулювати перспективні напрями стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я з урахуванням впливу глобалізації (рис. 3).

Таким чином, основною стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я має стати посилення політико-правової бази, а саме удосконалення законодавства, забезпечення прозорості та своєчасності розподілу коштів, орієнтація на найкращий міжнародний досвід. Щодо організаційної сфери управління закладами охорони здоров'я, то насамперед необхідно звернути увагу на якість та доступність медичних послуг для всіх верств населення. У цілому результатом стратегічних перетворень у сфері управління закладами охорони здоров'я має стати зменшення захворюваності та продовження тривалості життя.

ВИСНОВКИ

Система охорони здоров'я в Україні — це та сфера, яка потребує першочергової уваги та відповідної трансформації згідно глобалізаційних вимог та потреби підвищення якості медичних послуг. Оцінювання статистичних даних підкреслює відставання показників ефективності функціонування системи охорони здоров'я в Україні від європейських індикаторів. Старт медичної реформи на початку 2018 р. дав позитивні результати, які проявляються в розбудові мережі кардіологічних центрів, покращенні стану лікарень, підвищенні якості медичних послуг.

Рис. 3. Напрями стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах глобалізаційних змін

Джерело: розроблено авторами.

Основні напрями стратегічного управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах глобалізаційних змін охоплюють політико-правову, організаційну, фінансово-економічну, соціально-медичну сфери. Водночас галузь охорони здоров'я має бути інтегрованою з усіма сферами національної економіки, а глобальною метою ефективного стратегічного управління закладами охорони здоров'я — зменшення захворюваності та продовження тривалості життя, що в кінцевому підсумку сприятиме і економічному зростанню через підвищення продуктивності та якості праці.

Напрями подальших досліджень в цьому напрямі полягають в обґрунтуванні стратегії мотивації працівників закладів охорони здоров'я для підвищення якості медичних послуг.

Література:

1. Білик О.І. Удосконалення механізму фінансування охорони здоров'я України. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 105—109.
2. Вовк С.М. Механізми державного управління системними змінами у сфері охорони здоров'я: дис. докт. держ. упр.: 25.00.02. Маріуполь, 2019. 492 с.
3. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.03.2020).
4. Карамішев Д.В., Удовиченко Н.М. Основні принципи функціонування системи охорони здоров'я в контексті загальнолюдських цінностей соціальної держави. Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. 17—18.04. 2008 р. Львів, 2008. С. 129—136.
5. Крижина Н.П. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: механізми формування та реалізації: автореф. дис... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2008. 36 с.
6. Ляховченко Л.А. Удосконалення державного управління фінансовим забезпеченням системи охорони здоров'я в Україні. Державне управління: теорія та практика. 2009. № 2. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Lyahovchenko.pdf
7. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Фінансування охорони здоров'я в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. Економічний простір. 2016. № 106. С. 168—177.
8. Мортіков В.В. Реформування охорони здоров'я: фінансовий аспект. Фінанси України. 2006. № 10. С. 79—85.
9. Національна служба здоров'я України. Веб-сайт. URL: <https://nszu.gov.ua/pro-nszu>
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України № 2802-XII від 19.11.92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
11. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України № 2168-VIII від 19.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
12. Реформа системи охорони здоров'я. Веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovyva>
13. Самойлик Ю.В. Стратегічні напрями соціальної політики підприємства. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2011. № 4 (49), Ч. II. С. 198—203.

References:

1. Bilyk O.I. (2014), "Improving the mechanism of financing health care in Ukraine", Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova, Vol. 19, no. 2/5, pp. 105—109.
2. Vovk, S.M. (2019), "Mechanisms of state management of systemic changes in the field of health care", Ph.D. Thesis, Public Administration, Mariupol, Ukraine.
3. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 September 2020).
4. Karamishev, D.V. and Udovychenko, N.M. (2008), "Basic principles of functioning of the health care system in the context of universal values of the welfare state", Medychne pravo Ukrainy: pravovyj status patsiientiv v Ukraini ta joho zakonodavche zabezpechennia (henezys, rozvytok, problemy i perspektvyv vdoskonalennia). Materialy II Vseukr. nauk. prakt. konf. [Medical law of Ukraine: the legal status of patients in Ukraine and its legislative support (genesis, development, problems and prospects for improvement). Proceedings of the II All Ukrainian scientific practical conference], NU "Lvivska politehnika", Lviv, Ukraine, 17—18 April, pp. 129—136.
5. Kryzyna, N.P. (2008), "State policy of Ukraine in the field of health care: mechanisms of formation and implementation", Abstract of Ph.D. dissertation, Public Administration, Nat. acad. state management. under the President of Ukraine.
6. Liakhovchenko, L.A. (2009), "Improving public administration of financial support of the health care system in Ukraine", Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka, Vol. 2, available at: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Lyahovchenko.pdf (Accessed 10 September 2020).
7. Mishchenko, D.A. and Mishchenko, L.O. (2016), "Health care financing in Ukraine: problems and solutions", Ekonomichnyi prostir, Vol. 106, pp. 168—177.
8. Mortikov, V.V. (2006), "Health care reform: financial aspect", Finansy Ukrainy, Vol. 10, pp. 79—85.
9. National Health Service of Ukraine (2020), available at: <https://nszu.gov.ua/pro-nszu> (Accessed 10 September 2020).
10. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine "On Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (Accessed 10 September 2020).
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On state financial guarantees of medical care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (Accessed 10 September 2020).
12. Health care reform (2020), available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovyva> (Accessed 10 September 2020).
13. Samoylik, lu. V. (2011), "Strategic directions of social policy of the enterprise", Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii: Ekonomichni nauky, Vol. 4 (49), no. II, pp. 198—203.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2020 р.